

Eğitimin Psikolojik Temelleri

Eğitim sürecinin daima iki boyutu olmuştur. Bunlardan birincisi yukarıda değindiğimiz toplumsal ya da sosyal boyut, diğeri ise bireysel boyuttur. Eğitim ne kadar sosyal amaçlarla ve okul dediğimiz kurumlarda yapılsa da sonuçları itibari ile bireyseldir. Eğitim sürecinin sonunda her bireyde farklı düzeylerde öğrenme gerçekleşmektedir. Bunun nedeni, öğrencilerin zekâları kadar farklı geçmiş öğrenme yaşantıları ve tecrübelerine sahip olmalarıdır. Bu nedenle eğitimde bireyin tanınması son derece önemli bir yere sahiptir. İnsan davranışları ve bu davranışların altında yatan nedenlerin bilinmesi kadar, ilgi ve ihtiyaçlar, gelişimin ortaya çıkardığı ihtiyaçlar ve bunların eğitim yoluyla karşılanması ve duygular önemlidir. İşte bütün bunlar “psikoloji” biliminin uğraşı alanı içinde olmakla birlikte eğitim açısından da önemli olmaktadır. Bu nedenle de eğitimle psikoloji arasında sıkı ilişkiler bulunmaktadır. Farklı psikolojik teori ve yaklaşımların öğrenme-öğretme konularına yaklaşımları farklı olmuştur.

Temel Kavramlar

Olgunlaşma

Bireyin bir işi yapabilecek düzeye ulaşmasıdır.

Olgunlaşma da öğrenmenin etkisi yoktur.

Hazır Bulunuşluk

Olgunlaşmadan daha geniş sınırlı bir kavramdır. Bireyin bir işi yapabilmesi için gereken olgunlaşmaya erişmesinin gerekliliği yanında, bu iş için gereken ön bilgi, beceri ve tutumu da kazanmış olması gerekir.

Gelişim

Bireyin hem nicelik hem de nitelik yönünden belli düzeylere ulaşmasıdır.

Gelişimin nicelik yönünü büyüme ve olgunlaşma, nitelik yönünün ise hazır bulunuşluk ve öğrenme oluşturur.

Gelişimle ilgili temel ilkeler:

Gelişim, kalıtım ile çevre etkileşiminin ürünüdür.

Gelişim, sürekli ve belli aşamalarda gerçekleşir.

Gelişim nöbetleşe devam eder.

Baştan ayağa, içten dışa doğrudur.

Genelden özele doğrudur.

Gelişimde kritik dönemler vardır

Gelişim bir bütündür.

Gelişimde Bireysel Ayrılıklar Vardır

Gelişim Çağları

Doğum Öncesi Çağ

Okul Öncesi Çağ

Bebeklik çağı

Birinci çocukluk çağı (Anaokulu çağı)

Temel Eğitim Çağı

İkinci çocukluk çağı

Erinlik çağı

Ortaöğretim Çağı

İlk ergenlik çağı

Son ergenlik çağı

Kişilik Gelişimi

Bireyi diğer kişilerden ayıran, bireye özgü tutarlı olarak gösterilen davranış şekilleri kişiliği oluşturur.

Kişilik Gelişimi Kuramları

Freud ve Psikoseksüel Gelişim Dönemleri

Erikson ve Psiko-Sosyal Gelişim

Maslow ve Kendini Gerçekleştirme Kuramı

Klasik Koşullanma

Et +Zil Sesi → Salya Salgısı

*Burada şartsız uyarıcı şartlı uyarıcıyı kuvvetlendirmektedir.

Zil Sesi → Salya Salgısı

(Şartlı Uyarıcı) → (Şartlı Tepki)

Sonuçta şartlı uyarıcı şartlı tepkiyi meydana getirmektedir.

Edimsel Koşullanma

Edimsel şartlanmada yalnız tepkilerin değil edimlerin de şartlanabileceği ileri sürülmüştür.

Tepki; belirli çevresel uyarıcılara karşılık yapılan harekettir. Edim ise, gözlenebilir çevresel uyarılardan bağımsız, içten gelerek kendiliğinden yapılan harekettir.

Edimsel şartlanmada şartlanma hayvanın edimleri ile elde ettiği sonuçlar arasında oluşmaktadır.

Klasik şartlanmada ise şartlanma uyarıcılar arasında oluşmaktadır.

Davranışın ardından olumlu uyarıcı verilerek yapılan koşullanmaya **edimsel koşullanma** denir.

Davranışı izleyen ve organizma üzerinde hoşça gidici etki yaratarak o davranışın tekrar ortaya çıkma olasılığını artıran uyarıcıya **pekiştireç** denir.

Bir davranışın arkasından gelen ve organizma için hoşça gitmeyen bir durum yaratan uyarıcılara da **ceza** denir.

Edimsel şartlanma şu öğelerden meydana gelmektedir:

Davranış ve çevresi hakkında bir takım sayıtlılar vardır.

Davranış ve çevresinin objektif ve bilimsel olarak betimlenmesinde kullanılabilir bazı tanımlar mevcuttur.

Davranışın laboratuvarında deneysel yolla incelenmesinde kullanılabilir bir takım teknikler ve işlem yolları vardır.

Deneysel yolla ortaya çıkarılmış pek çok olgu ve ilke vardır.

Şartlanma Kuramının Öğretim Sürecine Getirdikleri

Şartlanmaya ilişkin deneyimler insan davranışlarını nedenlere bağlayan anlayışın gelişmesine yol açmıştır.

Bu kurama göre yaşam dış dünya ile dengelenme serisinden ibaret olup, enerjinin kazanılması, boşalması, uyarılması, sönmesi, yayılması ve merkezleşmesi önemlidir.

Öğrencinin çevresi, istediğimiz şartları gerçekleştirecek niteliklere sahip olmalıdır.

Şartlı uyarıcılar şartlı tepkiler meydana getirdiğine göre, öğrencilere çeşitli tutumlar uygun uyarıcılar aracılığıyla kazandırılabilir.

Öğretimde belli uyarıcılarla belli tepkiler yaratılabilir ama bunlar pekiştirilmediği takdirde unutulabilir

Şartlanmada ödül ve ceza önem taşımaktadır.

Uygun şartların yaratılması ile istenen tepkiler gerçekleştirilmiş olacaktır.

Şartlanma kuramı yalnızca örgün eğitimde değil, yaygın eğitimde de büyük ölçüde etkili olmaktadır.

Şartlanma yoluyla öğretimde öğretim teknolojisi önem taşır.

Şartlanma kuramına inanan öğretmen öğrencilerini, şartlama amacıyla, ders içeriğinin düzeninde, soruların formüle edilmesinde, özetle; öğretim süreçlerinde uyarıcı elemanların bulunmasına özen gösterir.

Davranışçılık

Davranışçılara uyarıcı-tepki (U-T) psikologları da denir.

Davranışçılar psikolojinin pozitif bir bilim olarak gelişmesi için dikkatin, gözlenebilir, ölçülebilir ve bilimsel yöntemlerle incelenebilir davranışlara yöneltilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir.

Davranış herhangi bir organizmanın belli bir durumda yaptığı tepki ve hareketlere verilen isimdir.

Davranış, daha çok gözlenebilen hareketler için kullanılan bir terimdir.

Zaten davranışçılığın ana amacı da, insan davranışlarının ne olacağını önceden haber vermek ve böylece onları kontrol altına almaktır.

Davranış Özellikleri

Davranış; organizma tarafından yapılan basit, gözlenebilir ve ölçülebilir bir olaydır.

Davranış öğrenilir.

Davranışların gelecekte nasıl olacağı tahmin edilebilir.

Davranış onu başlatan uyarıcıların ya da sonuçlarının kontrolü altında ortaya çıkar.

Davranış açık ya da gizli olabilir.

Davranış öğrenilir fakat harekete dönüştürülemeyebilir.

Davranışın sıklığı azaltılabilir ya da tamamen ortadan kaldırılabilir.

Gestalt Ekolü

Bu ekol adını genel olarak organik bütün anlamına gelen Gestalt sözcüğünden almıştır. Bu bütünden, bir süreç, devam eden ve değişen bağlantılar bütünü kastedilmektedir.

Max Wertheimer bilinç üzerinde çalışmış ve bilinç altının meydana çıkarılmasında serbest çağrışım testinin kullanımı konusunda araştırmalar yapmış ve bununla ün kazanmıştır.

Önceleri hayal ve düşünce üzerinde çalışmalar yapmış olan Kurt Koffka (1886-191) "Psikolojinin Temel İlkeleri" ve daha sonra da "Aklın Gelişmesi" adlı yapıtlarıyla gestalt psikolojisinin tanınmasına büyük katkıda bulunmuştur. Koffka'nın "Anlamlılık İlkeleri" (Pragnanz ilkeleri) olarak bilinen görüşleri algılama ve öğrenme için aynı şekilde uygulanabilir niteliktedir.

Anlamlılık İlkeleri

Benzerlik ilkesi

Yakınlık ilkesi

Kapalılık ilkesi

Süreklilik ilkesi

Gestalt Ekolü ve Kişilik

Gestalt görüşüne göre öğrenme sezgi yoluyla olmaktadır.

Sezgi yoluyla öğrenmenin beş önemli niteliği vardır:

- ✓ Zeki olanlar, problematik durum içindeki ilişkileri daha kolay sezebilirler.
- ✓ Sezme olayında büyükler, küçüklerden daha başarılıdır.
- ✓ Deneyimi fazla olanların sezgi yoluyla problem çözme olasılığı daha fazladır. Ancak yaşantı zenginliği ve yeterliliği tek başına önemli değildir.
- ✓ Uyarıcı sezgiye götüren etmendir. Sezgiye olanak sağlayan bir uyarıcı ortamın düzeni; önemli unsurların gerekli ilişkiler içinde algılanabildiği, önemli olmayan ayrıntıların ise çeldirici bir rol oynamadığı bir düzendir.
- ✓ Uyarıcı sezgiye götüren etmendir.

Öğretmenin Görevleri Ve Eğitim Psikolojisi

Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun planlanmış yaşantılar hazırlayarak, onların yaşantıları yoluyla davranışlarında değişmeler oluşturmaktır.

Öğretmen görevlerini gerçekleştirirken:

Öğrencilerini bütün yönleriyle tanır;

Öğrencilerini ulaştıracağı eğitim hedeflerini saptar;

Öğrencilerine öğrenim yaşantılarını düzenler;

Öğrenciler için öğrenmeye elverişli bir ortam hazırlar;

Öğrenim yaşantılarını gerçekleştirir;

Öğrencilerinin öğrenmelerini ölçer ve değerlendirir.